

AMINTIRI DESPRE TEATRUL ROMÂNESC

María Ventura

La începutul vieții mele teatrale, la vârsta tinereții entuziaste, avidă cum eram să cunosc mai de aproape personalități artistice, în anul în care am fost angajată companiei Bulandra, am avut norocul să pot fi un timp în preajma Mariei Ventura. Maria Ventura venise, ca în fiecare an, să dea o serie de reprezentații la București. Cunoșteam prea puțin din activitatea și viața acestei mari actrițe, devenită o celebritate mondială. Era deopotrivă apreciată și iubită, atât în Franța, cât și în România.

Prezența Mariei Ventura pe scena bucureșteană era totdeauna un mare eveniment teatral. Repetatele ei succese pe scena Comediei Franceze de la Paris dădeau acestei personalități artistice o deosebită strălucire, învăluind-o în prestigiul și mirajul renumelui mondial pe care și-l crease. Nu numai teatrul era în sărbătoare, nu numai publicul, care alerga din vreme să obțină bilete la reprezentațiile limitate pe care le dădea la București, dar și actorii, mai ales ei, așteptau venirea Mariei Ventura cu febrilitate, cu emoție și mai ales cu speranța că vor fi aleși și distribuiți în piesele pe care avea să le joace.

În ziua când, pe avizierul teatrului, am citit anunțată prima repetiție cu Domnișoara Ventura, deși nu eram distribuită, m-am strecurat și eu printre actorii care jucau și, dintr-un colț îndepărtat al scenei, am asistat la prima ei repetiție. Am fost pe loc cucerită, impresionată, tulburată de personalitatea ei. Nu prea înaltă, dar bine făcută, mlădioasă, cu mișcări feline pline de grație, toată ființa ei răspindea o caldă feminitate, accentuată de văpaia ochilor mari, negri. Timbrul vocii, de o caldă sonoritate, avea infinitele și variatele inflexiuni ale unui nobil instrument, de la vorba șoptită până la strigătul sfișietor.

La repetiții, Ventura nu-și „spunea“ rolul, îl juca de la început până la sfârșit. Ea completa și adăuga la fiecare repetiție o nouă nuanță personajului din piesă.

Am urmărit spectacolele ei seară de seară dintre culise, privind uimită, fascinată, jocul ei nuanțat, inteligent, clocolul dramatismului ei. Mă înfioram la strigătele ei de deznădejde și plîngeam odată cu ea, când, cu fața inundată de lacrimi adevărate, reda suferința eroinei. Nu lipseam de la nici un spectacol. De-abia așteptam să vie seara, să-mi relau locul între culise, de unde puteam urmări mai bine, mai de aproape, jocul ei emoționant, care mă tulbura tot mai mult. Încercam să înțeleg, să pătrund

taina marelei ei meșteșug, și abordam cu toată ființa mea acel fluid, acel fior pe care-l emană arta unui mare actor.

Intr-un tirziu, după multe spectacole, Ventura a observat prezența mea, nelipsită de la spectacolele ei, atenția concentrată cu care o priveam, a simțit nesfârșita admirație din ochii mei și, într-o seară, în timpul pauzei dintre acte, m-a chemat lângă ea, s-a interesat de anii de teatru pe care-i făcusem, ce jucasem până atunci, și m-a întrebat, jumătate serios, jumătate glumind, dacă vreau să joc un rolisor alături de ea, în piesa următoare. „Nu e mare — mi-a spus — dar sint convinsă că ai să-l joci frumos și cu talent!”.

Nu știu dacă multe roluri în cariera mea de până atunci, mai mari, mai frumoase, mi-au dat bucuria pe care am simțit-o jucând rolul de fată în casă în piesa **Îndrăgostita**, în care Ventura, împreună cu Tony Bulandra și Ion Manolescu, acel trio de actori excepționali, au realizat unul din frumoasele spectacole ale stagiunii din acel an, la București. Eram cum nu se poate mai fericită și mîndră că eu, încă o începătoare, jucam alături de această mare actriță, care, de câte ori mă vedea, îmi adresa câte un cuvînt de simpatie, ca de pildă: „Ce mai faci, caraghioasă mică?” Eram beată de fericire cînd o auzeam. Cum rolul meu era foarte scurt, aveam destul timp liber și deci posibilitatea de a-mi urmări, dintre culise, idolul. Priveam, admiram în extaz varietatea jocului ei în acel rol, de la gingășia răsăfată a femeii care iubește, la feminitatea ei senzuală, învăluitoare, la strigătele de animal rănit cînd presupune că este înșelată, și încheind cu suferința resemnată a acelei iubiri rănite. Ceea ce mi se părea rar, uluitor în arta ei, era disciplina, intensitatea trăirii, a dăruirii ei pe scenă, aceeași în fiecare seară. Fiecare spectacol, de la primul pînă la ultimul, avea la Ventura aceeași prospețime și intensitate ca la primul spectacol jucat. Asistam în fiecare seară la mari, emoționante momente de artă actoricească, și mă gîndeam cu adîncă satisfacție că fac și eu o meserie în care există actori care ridică această artă efemeră pe culmile perfecțiunii.

Apoi s-a pus în repetiție **L'Aiglon** de Edmond Rostand. Ventura nu m-a uitat. În numeroasa distribuție din piesă m-a distribuit în Fanny Essler, mica dansatoare îndrăgostită de ducele de Reichstadt. Aveam din nou prilejul să fiu în preajma mării actrițe, să pot urmări știința neîntrecută pe care o posedă în a spune versurile acestei frumoase piese. Cu bucuria artistică cu care ascult o anumă frază muzicală dintr-o simfonie, tot astfel ascultam în fiecare seară un paragraf din actul I, pe care-l debita cu

o perfectă dicțiune, dintr-o singură respirație, în care ritmul creștea, creștea, terminînd ultimul vers într-un paroxism exaltat, la care sala (împreună cu mine, dintre culise) izbucnea într-un ropot de aplauze.

Cred că Maria Ventura era unică în știința și arta de a spune versuri. Nu pot uita folul cum a recitat **Duhovnicească** de Tudor Arghezi, la un matineu dat pentru studenți. Nu știu cum făcea, ce perfectă tehnică avea, că nu i se simțea respirația în timpul recitării, așa că versul întregea poezia, surgea ca un șuvoi năvalnic. Nu mai vorbesc de spectacolul pe care l-am văzut mai tirziu la Național, în care Ventura a interpretat **Fedra** de Racine. Ținuta, armonia statuară a trupului, grația mișcărilor și mai ales interpretarea cu totul nouă cu care a jucat acest text clasic, în care versul era spus firesc, cald, trăit, fără vechile tremolouri, umanizînd personajul Fedrei. Am participat împreună cu publicul din sală, emoționată, cu sufletul la gură, la suferințele eroinei, jucată magistral de Ventura.

Pentru mine, Maria Ventura a însemnat înlînirea cu una dintre marile actrițe ale timpului nostru, actriță cu o gamă atît de variată a artei actoricești încît juca cu același inegalabil talent tragedie, dramă, comedie. M-am bucurat mulți ani de simpatia, de prietenia și aprecierea ei, manifestate cînd m-a ales și m-a angajat la Teatrul Maria Ventura, pe care l-a înființat la București. Datorită sprijinului ei, îndrumării și atenției cu care ținea să valorifice tinere elemente, am avut prilejul ca Teatrul Maria Ventura să fie scena de unde a început să se afirme cariera mea teatrală.

Nu voi uita niciodată seara cînd Maria Ventura, directoarea noastră, sosită de la Paris, a asistat la spectacolul cu piesa **Șoarecele de biserică**, marele succes al teatrului ei din acea stagiune. După terminarea spectacolului, Maria Ventura a felicitat actorii și regizorul, iar mie, luîndu-mă în brațe emoționată, mi-a spus: „Bravo, caraghioasă mică, bravo! Nu m-am înșelat asupra talentului tău!” Laudele și aprecierea ei — cele mai prețioase din cîte primisem — mi-au dat curaj și încredere în mine.

Peste mulți ani, aflîndu-mă la Paris, am asistat la un spectacol în care Ventura juca **Berenice** de Racine. Am putut vedea, cu adîncă bucurie, sala plină a Comediei Franceze, ovaționînd cu un entuziasm delirant pe Maria Ventura, actrița română, pentru magnifica ei interpretare în acest rol. La sfîrșitul spectacolului, m-am dus, emoționată, pe scenă, s-o revăd și s-o felicit. Ventura m-a prezentat camarazilor de la Comedia Franceză, mării actori cu care jucase în

acea seară, și n-a fost pentru mine mîndrie și onoare mai mare decît s-o aud recomandîndu-mă ca pe una din angajatele de talent ale teatrului ei de la București.

Moartea ei, departe de țară, pe care

a iubit-o, m-a durut profund. Cu ochii înlăcrimați, așez pe mormîntul ei, de cîte ori trec prin Paris, o floare a recunoștinței, a dragostei, a nesfîrșitei mele admirații pentru marea prietenă, directoare și actriță.

NOTE DE LECTURĂ

„Cele 1001 de zîmbete“ ale lui H. Nicolaide...

...strînse în mînunchi, în intenția de a întocmi o carte... de amintiri?... de teatru?... de umor?

Comedian cu priză la public, Nicolaide a știut întotdeauna să zîmbească și să rîdă; și tot atît de bine, să-i facă și pe alții să zîmbească și să rîdă. Iar de la primul său zîmbet pe scenă, de la prima sa provocare la ris — în public —, s-au scurs cinci decenii, o jumătate de veac... Cartea nu urmărește altceva decît să spicuiască din largul cîmp al acestei îndelungi experiențe. Cronologia evenimentelor — cu excepția debutului în... viață și a primelor întîlniri cu scena — nu este respectată, autorul abătîndu-se, în această privință, de la obișnuințele memorialisticii. Si e bine așa. Fiindcă momentele se succed după fantezia povestitorului, selectate după criteriul plăcutului, al amuzantului. Umor există, dar e adesea frînat de nostalgie și, nu o dată, dublat de lacrimă. Cartea lui Nicolaide nu stîrnește un ris cu hohote, ci, așa cum ne previne titlul, zîmbetul. Zîmbetul amuzat sau, eventual, gînditor, fiindcă în spatele „poantei“ se ascunde o informație prețioasă, iar anecdoticul trimite la o lege a artei teatrului. Asta nu înseamnă că avem de-a face cu o carte

„de teatru“, cu date precise, cu teoretizări docte...

Dintre întîmplările trăite de autor sau de confrăți, au fost alese cele care prezintă și o latură plăcută, hazoasă. Tipurile evocate — uriași ai scenei românești sau oameni mai mărunți — sînt prinși într-o atitudine amuzantă, cu un gest sau o vorbă de duh. Oamenii și faptele date la iveală învie crîmpeie din viața teatrului românesc din perioada interbelică. Figuri de mari creatori apar alături de organizatori și impresari nu mai puțin importanți. Turneele, reprezentațiile date pe mesele birturilor, publicitatea specifică, metode de lucru, moravuri și năravuri... Ochiul și pana lui Nicolaide s-au oprit în primul rînd asupra teatrului muzical. La acest capitol, să semnalăm un aspect mai mult decît meritoriu al acestei încercări de cronică în „poante“ alături de personalități de care istoria teatrului s-a ocupat în mod deosebit — Puiu Iancovescu, Ion Sava, V. I. Popa —, apar în prim-plan și alți slujitori ai scenei, mai puțin cunoscuți. Nae Niculescu-Buzău este pus în drepturile sale firești, iar alături de el, impresarul de mare talent care a contribuit la supraviețuirea teatrului românesc în epoci grele, Lică Teodorescu.

Nicolaide se arată a fi și un condeier care știe să creeze atmosferă. Constanța, la începutul secolului, Dobrogea, cu lumea ei pestriță, arsă de soare, cu imaginație aprinsă, cu povești despre haiduci și fete-răpite, respiră în filele cărții, cuceritor. Cucerește și figura autorului, așa cum apare el, întotdeauna în al doilea și al treilea plan, vorbind mai mult și mai bine despre alții decît despre sine. Cititorul străbate într-un suflet cele 236 file, iar cînd ajunge la capătul lor, regretă că s-au terminat.

Sanda DIACONESCU